

A mozgalom megmaradt és hamarosan kiegészített törzsgárdája azonban továbbra sem az osztályellentétekben látja az adott helyzet alapvető ellentmondását. A határvonalat a demokrácia igénylői és annak ellenzői között vonja meg. A romániai magyarság parlamentjének ígérkező Vásárhelyi Találkozó előkészítése idején pedig megpróbálja színvállásra bírni a tőle jobbra, illetve balra elhelyezkedő ifjúsági erőket az együttműködés alapelveit illetően. Miután kísérletük kudarcba fulladt, a továbbiakban az 1937. szeptember 22-én nyilvánosságra hozott állásukhoz tartják magukat:

„Szellemi életünk egészséges továbbfejlődésére szükséges: 1. az egység. Ez azonban nem alapulhat sem megtévesztésen, sem jelszavakon. Az egység organikus lelki alapja a nemzeti érzésből kifejlődő öntudat, társadalmi alapja a nép. 2. Ezt az egységet szellemi életünkben az erők tervszerű együttműködésének alapján kell kiépíteni. 3. Ez az együttműködés a már kialakult csoportok önmagukon belül tisztázott programja alapján alkotmányosan és szerves fokozottsággal fejleszthető csak ki. [...] Véleményünk szerint nem új mozgalom keretére, hanem az eddigi szétszórt akciók tervszerű összekapcsolására van szükség. Éppen ezért: ragaszkodunk az egyéni akciókkal szemben az alkotmányos kialakítási módhoz; ragaszkodunk az olyan megoldáshoz, mely szellemi erőink együttműködését mozditja elő; ragaszkodunk a nemzeti alap félreértés nélküli kinyilatkoztatásához és az aszerinti gyakorlati magatartáshoz, mert nem látjuk időszerűnek, sőt az ügyre nézve súlyosan veszélyesnek tartjuk olyanoknak akár egyénileg, akár csoportosan való bevonását, akik nem állanak nemzeti alapon, és azt ma csak taktikailag hangoztatják.”²¹

²¹ Ugyanó: Az Erdélyi Fiatalok szerkesztőségének válasza a Vásárhelyi Találkozó előkészítő bizottságának nyilatkozatára. *Erdélyi Fiatalok*, 1937. 3. 15–18.

KÖNYVISMERTETŐ

Bakk Miklós

Sorok Bodó Barna *Civil szerepek – civil szereplők* című könyve elé

Bodó Barna *Civil szerepek – civil szereplők* című kötetét cselekvő írók alkotják. A szerző több mint egy évtizede az erdélyi civil élet, civil összefogás meghatározó szervezője. Elnöke a Magyar Civil Szervezetek Erdélyi Szövetségének, és jelentős civil menedzsment tapasztalatot halmozott fel a temesvári Szórvány Alapítvány és a kolozsvári Politeia Társaság elnökeként is.

Ebből a nézőpontból születtek az itt közzétett írásai, amelyek egyszerre alkalmi írások, és elmélyült reflexiók. Bodó Barna *értelmezve szervezte* a civil szférát: „csinálta” azt – vagyis részt vett az önszerveződési formák és célok kialakításában –, és közben folyamatosan „beszélt” is róla: elméleti és gyakorlati szempontok figyelembe vételével értelmezte, mi az a civil társadalom *hic et nunc*, miközben folyamatosan jelen volt, aktív alakítója volt a civil mozgalomnak.

A *Civil szerepek – civil szereplők* huszonhárom írást tartalmaz a civil társadalomról, amelyek másfél évtizedet fognak át, 1999-től 2014-ig. Az írások részben alkalmi írások, konferencia megnyitókra, a civil mozgalom fontosabb önépítkezési momentumaira, sajtóviták indítására fogalmazódtak meg, olykor közpolitikai vitaanyagként is fontosak voltak. Ugyanakkor a kötet tartalmaz szakmai konferenciákon bemutatott tanulmányokat és elemzéseket. Túl az egyes írások konkrét intención és alkalmi szerepén, együttesük egyfajta átfogó *értelmezésként* is olvasható.

Az átfogó értelmezés egyik kiindulópontja alighanem Trianon. Trianon akkor következett be, amikor a modernizáló magyar állam intézményileg is megalapozott nemzetépítése (a nyugati szakirodalom

nation-building-je) épp csúcsrajáratott volt. A XX. század elejére alakult ki a nemzeti közgondolkodás, ekkorra váltak igazán közössé a magyar állam szimbolikus javai minden magyar számára, ekkorra váltak hatékonyra a „magyarnak lenni” közhelyei stb. Trianon ezt szakította meg, és ezért a dualizmus magyar államának nemzetépítő szerepét Erdélyben is a civil társadalomnak kellett átvennie. Az erdélyi magyar civil társadalom tehát a félbeszakadt nemzetépítés torzója, pótléka és *felemás folytatója*.

Ebből következik, hogy Erdélyben a civil társadalomnak át kellett vennie olyan szerepeket is, amelyeket korábban inkább az állam látott el. Bodó Barna kötetében – például – két írás is foglalkozik a „civil tudomány” szerepével. Ma már tudjuk, sikeres tudományfejlesztés csakis az állam segítségével történhet. A Trianon utáni erdélyi magyarság számára azonban a civil társadalom maradt a tudományosság fő fenntartójának az állam helyett. A történeti példák ismertek, kezdve az Erdélyi Múzeum Egyesülettől. A *Civil tudomány – szórványkutatás* című, 1999-es cikkében a szerző azonban arra is utal, hogy nem csupán a tudományos intézmények fenntartása civil feladat, hanem a tudomány „tematizálása”, azaz a korábban láthatatlan vagy jelentéktelenebbnek tekintettek feladatok kitalálása is. Ekként került előtérbe a szórványkutatás.

Említett példánk azonban csak az egyik olyan feladat, amelyre a „civilség” Erdélyben ítéltetett. A civil társadalom nem csak a történelem folytatója, hanem a jelen újíója is. És Bodó Barna kötete ezt is szem előtt tartja.

Kovács Kinga

Erdélyi Magyar Civil Évkönyv 2014

2014-ben immár második alkalommal jelent meg Kolozsváron az *Erdélyi Magyar Civil Évkönyv*. A kötet a Magyar Civil Szervezetek Erdélyi Szövetsége gondozásában jelent meg, a temesvári Gordian kiadónál. Szerkesztője Bodó Barna, társszerkesztője Székely Tünde. Mindketten szerzőként is hozzájárultak a kötet megjelenéséhez: Bodó Barna egy bevezető szöveggel, illetve a *Te mit választanál? Az eseménynaptár mint kulturális eszköz* című elemzéssel, Székely Tünde pedig *Kisebbségi civil társadalom* című szövegével.

Szerkezetileg a kötetet négy részre lehetne osztani. Elsőként Bodó Barna *Civil dolgaink* című bevezető szövegét olvashatjuk, amely röviden vázolja a civil szféra jelenlegi helyzetét, illetve röviden ismerteti az évkönyvet. Megtudhatjuk, hogy a kötetbe már kész munkákat válogattak be: fiatal erdélyi, felvidéki, délvidéki és kárpátaljai kutatók tollából származó szövegeket. Már a bevezető első soraiban meghatározásra kerülnek a civil szféra jellemzői: „A civil szféra jellemzői közismerten az önálló közösségi »ügyintézés«, a közéleti aktivitás, a közösségépítés és közösségi reakció. Mindez egy sajátosan értelmezett önkifejezés, a közösségi »tenni akarás« jegyében.” A szerző meglátása szerint többet kellene tudni a civil szféráról, illetve jobban kellene az itt végbemenő eseményekre figyelni.

Székely Tünde *Kisebbségi civil társadalom* című munkája indítja a tanulmányok sorát. Ahogyan azt a szerző is megjegyzi, az írás egy nagyobb tanulmányból való részlet. A szöveg a multikulturalizmust igyekszik bemutatni, illetve arra világít rá, hogy a romániai és szlovákiai nemzetállami logika következtében ez nem alkalmas keret az itt élő kisebbségi magyar civil társadalom vizsgálatára.

Varga Orsolya *A szubszidiaritás elve XIII. Leo pápától az Európai Unióig* című tanulmánya a címben szereplő elv kialakulásának történetét, illetve az alkalmazási területek sokféleségét mutatja be konkrét romániai vonatkozásokban.